



МИРОН БОЛЬШАКОВ

ШОЧМО
КУНДЕМЕМ

Александр Иванович
Кудин начал писать.
1900 г. 12-го числа

30/12-63г

Мирон БОЛЬШАКОВ

ШОЧМО КУНДЕМЕМ

Почеламут-влак

КНИГАМ ЛУКШО МАРИЙ ИЗДАТЕЛЬСТВО
Йошкар-Ола * 1963

МИРОН НИКОЛАЕВИЧ БОЛЬШАКОВ

Мирон Николаевич Большаков (Мирон Чойн) 1918 ийыште Морко районысо Элкенгер ялысе кресаньык ешеш шочын. Кожлаер ялысе школышто да Морко медресафагыште тунемын. Тунеммыж годымак Мирон Большаков почеламутым, ойлымаш ден очерк-влакым возгален, активный селькор лийын.

Мирон Большаковын первый произведенийже-влак «Ямде лий», «Рвезе коммунист», «Ленин ой», «Марий коммуна» газетлаште печатлалтын. Тылец вара тудо икмыняр почеламут сборникым печатлен луктын.

1960 ийыште Мирон Большаков «Курезе ден Кармывонго» басня-влак книгаг возен.

Мирон Николаевич Большаков 1958 ий гыч СССР Писатель-влак Союзын членже.

«Шочмо кундемем» книгашке поэтын у произведенийже-влакым пуртымо.

ЛЕНИН ВОЛГЫДЫМ КОНДЕН

Шарнем: шаршудо лекме пагыт годым,
Ик шошым, кече ўлык волымек,
Салтак урем ден эркын ошкыл толын,
Шогаде рошт, мемнан пѳрт дек шумек.

Изишак шогыш. Тарваналын эркын,
Пѳртончык кўзыш да шыман йодеш:
— Тора кокла гыч мѳнгѳ веке
Чон вургыж тольым. Пураш лиеш?

Пурен шогаде, ѳрышым ниялтале;
Пел шўргым керде вошт корен волен.
А ўлшѳ верын-верын чылтак чале.
— Могае ен?.. —

Авам шога шонен.

— Шыч пале, ужамат, ешем! Аваже! —
Салтак кудашын пыштыш котомкам.
Тунам гына пален авам. Вараже
Чот шортын колтыш, вўчкалтен ачам.

Изи мый ылым. Тудын сарыш каймым
Ом шарне. Лач эрат-касат аван:
«Ачат ушан, виян айдеме» манмым
Изи шўмем дене умыленам.

Увер вашке шарлен кугу ял мучко,
Пошкудо-шамыч толыныт ужаш.
Ачам, күсен гыч ик газетым луктын,
Тўнгале нунылан тыге ойлаш:

— Ончалза, Ленин — эн кугу айдеме,
Незер верч шогышо ушан егна.
Ме тудын вўден каймыж дене,
Сеҗен тушманым, мўнгышкў толна.

— Шемерын вождышо тиде! — икте мане.
— Эсен лий, вожды! — йўк лекте йонгатан.
Вара газет лыжган кошташ тўнгале
Ик кид гыч весыш Ленин сўретаң...

Да кажне еҗын тўсшў волгыдемын,
Тунам ласкан айдеме шўлалтен.
Тыге мемнан изи пўртиашке Ленин
Пурен, пеленже волгыдым конден.

ПИАЛ

Марий калык ожсек тыге манын:
«Корно дене эртен коштышжа,
Кў муэш йомшо имне таганым,
Лиеш тудо айдем пиалан!

Кече лекме жапеш, тудым налын,
Пўрт омса лондемеш кырыман». —
Марий пўртын лондемжым вончалын,
Мый таганым шкеат ужынам!

Тыге лийын ожнак. Кенез-теле
Шужымаш оза лийын тунам.
«Мыйын уло таган!» — манын веле
Огеш тол вет пиал нигунам!

Шемер еҗлан шўлаш кертмыж наре
Лийын огыл тунам йонгатан...
— Пашам ыште да возын каваре! —
Тыгай лийын закон кугыжан.

Ме шкенан кидна дене пиалым
Ыштышна революций тулеш.
Руш иза калыкнан чот полшалмым
Марий калык эре раш шижеш.

У колхозный пёртлаште таганым
Ынде от уж. Ок лий курымеш!
Ужына ме мотор у пиалым, —
Кече семын йўлен волгалтеш!

Ты пиалже — шемерын поянлык,
Ты пиалже культура кушмаш.
Чын наукум пален налын калык,
Ты пиал — куанен шыргыжмаш!

МЫЙЫН ПОЯНЛЫКЕМ

Коштын омыл вес элыш
Нигушкат, нигунам.
Йбратен шочмо велым,
Тыштак вел иленам.

Колынам, йодыт тушто
Капитал оза-влак:
— Заводет тыйын кушто
Да поян мо улат?

Мый ом шого чылт ёрын,
Нунылан вик манам:
— Тўнямбалне нигё деч
Эн поян мый улам!

Мыйынлак — пўтынъ калык,
Йорло огыл иктат!
Только тудын поянлык
Оксала ок налалт.

Озала эртен коштын
Шочмо вер-шбрыштем,
Мый ужам: ты поянлык
Вет шинча ончылнем:

Шошо кечын төр одык
Ой, кузе пеледеш!
Мундырчак сылне солык-
Ончылнет рончалтеш.

Кенез кечын пасушто
Шурно толкын шога.
А вара, лектын тушко,
Комбайн шурным пога.

Мый ончем куаналын, —
Чодранаже могай!
Вуйым кўшкō нōлталын,
Кугешналын шога.

А мыняр энгер-влакше
Лыкын-лукын йогат?
Чодранам — пōлекнажым
Элналан нангаят.

Ончетат марий ялым:
Уке тоштын кыша.
Ильич лампе чўкталтын,
Чот шолеш чап паша!

Тиде чапле поянлык —
Чыла мыйын погем.
А родной марий калык —
Шўмбелем, пиалем!

ВАШ КЕЛШЫМАШНА КУРЫМАШ!

Чылт ик ен гае улына ме...
Хади Такташ

Кузе яндар вўд энгерла гыч.
Пура Юл вўдышкō йоген,
Тугак илат-ыс калык-шамыч
Советский ешышке ушнен, —
Руш калык иктыш чумырен.

Йолга эр кече вуй ўмбалне,
Шуя йоллажым йырым-ваш.
Чын, ик ен гае улына ме —
Марий, татарин да чуваш.
Ваш келшымашна курымаш!

Келшен иза ден шольо семын,
Шкенан куатым нōлтена.
Толеш элнаже пентгыдемын,
Пеледше садыш савырна —
Ме коммунизм ыштена.

ШОЧМО КУНДЕМЕМ

Илыш корнетше
Ожно ыле неле,
Шочмо мландым шем йүд вудылын шоген
Йол йымалнетше
Шем лаврам чот келын,
Тöченат илаш тый курымеш мерчен.

Ынде илыш — пуйто шошо сад.
Марий мланде, кечын сылнын пеледат.
Эре ончык калыкна кая,
Кечан коммунизмыш партий нангая.

Кö уэмдале
Шочмо кундемнажым,
Кö шем йүдым сеныш, орлыкым поктея?
Тиде — патыр Ленин
Ыштыш партийнажым,
Таче ойла кажне тудым чот моктен.

Ынде илыш — пуйто шошо сад.
Марий мланде, кечын сылнын пеледат.
Эре ончык калыкна кая,
Кечан коммунизмыш партий нангая.
Чапле пашаште
Муына пиалым,

Моло калык дене ик еш улына.
Эрык элнаште
Тые кугешналын,
Марий калык, иле, шергылт мурына!

Ынде илыш — пуйто шошо сад.
Марий мланде, кечын сылнын пеледат.
Эре ончык калыкна кая,
Кечан коммунизмыш партий нангая.

ЭЛНАМ ЙОРАТЫМЕ ЛУМЕШ

Кузе шошым чевер кече дене
Лум шула да вўд йогын ташла,
Лач тугак таче калык эрдене
Тарвана депутатим сайлаш.

Мый ушнем тиде калык коклашке,
Мыйым ончык вўда шўм-кылем.
Бюллетеньым налап да умбакше
Пиалем каласен пуынем:

— О, элем! Кеч-кўат шке аважым
Уло кумылын чот йўрата.
Элем илышым пуыш, варажым
Ава семын ончалын кушта.

Чылт аван гай элнан шокшо кидшым
Мый, шипка гыч тўнгалын, эре
Шогенам уло кумылын шижын,
Кушкынам пашалан шўм ырен.

Пиалан мый улам! Ончылнемже
Кумда корно кия, раш волгалт.
Мыланем, йўраталме элемже,
Мо кўлешым чыла пуэнат.

Умбакшат шого тый чот виянгын,
Илышна эше лийже чечен.
Виян лийже мемнан Партий! — манын,
Урныш возо мыйынат бюллетень.

УМЫР МУЧКО ТЫИ ТИДЫМ ШАРНЕТ

Латкандаш ий — могай мотор пагыт!
Умыр мучко тый тидым шарнет.
«Ужар вуй... пеш йоча» — лўддыма гыч
Кушкын шушо радамыш пурет.

Илыш шошо тўзен чуриетым,
Рвезе вўр капыштет модылда.
Виктарет тый кумда туп-вачетым,
Пашатат чылалан койылда.

Тиде пагыт адак молан сылне? —
Иктаж-кў тый дечетше йодеш.
— Тўр праван гражданин улам ынде! —
Тыйын раш вашмутет шергылтеш.

А вара ешарет: — Шочын кушкым,
Пиалан мый тўняште улам.
Мыланем вет Совет Конституций
Пуэн волгыдо, шўртньў правам.

Илыш корно кумда ончылнемже —
Тунемаш, пашалан да канаш.
Чыла тидым вет шочмо элемже
Моткоч сайын кўшта аралаш.

Уло кумыл пуэн, шочмо элем
Йўратем: tudo шерге мылам.
Ончыктем мые шке кумылемым,
— Тау, Партий, тылат! — мый манам.

ПОЕЗДЫШТЕ

Кая поезд марий мланде дене,
Пасула, чодрала гоч эрта.
Шарнымаш тиде шыже кастене
Только ушыш мылам кенета.

Илен-толмо корнем ярымалте —
Куанат, бпкеат ок мондалт.
Боевой йолташем-влак шарналтыч,
Чот шогеныт эл верч чыланат.

Шарнымаште ила кажне патыр
Да ойла: «Лийза те пиалан!»
Мылам чучо — пашам эше ятыр
Мый улам ыштышаш калыклан.

Трубам күшкө нӱлтен, шоген кодыч
Красногорск, Силикат заводла.
Удыр кидыште койо ош шовыч:
«Лийже тек корныда пиалан!»

Тунамак окнашкем йӱд кава гыч
Тылзе чолгыж ончале ласкан.
Шыргыж-модын, чӱчкен, шӱдыр-шамыч
Саламленыт мемнам чыланам.

Лие раш мыланем — чал ўп огыл,
Ийготат огеш керт чактарен.
Таче але мый мом ыштен омыл,
А эрла кертам тудым ыштен.

Кая поезд марий мланде дене,
Пасула, чодрала гоч эрта.
Шарнымаш тиде шыже кастене
У пашашке ушнаш тарата.

МУРЫН ВИЙЖЕ

Изи вұдым вончашыже
Мо пашмаже, мо мого...
Изи ўмырым эртарашыже
Мо таг кучымыжо, мо мого.

(Калык муро.)

Изи энэр верч шокшо бой каен.
Тушман пудештарен вұд гоч кўварым,
А шке вес серыште пызнен шинчен,
Мемнан ўмбака эртак кышкен снарядам.

Шонет: кынелын йыр тўтан мардеж,
Нблта каваш шумеш энэр гыч вұдым.
Шыдештын пулемет йўк шергылтеш,
Ракета кушкедеш пычкемыш йўдым.

Тушманын шыде тулжым ончыде,
Ме тыршена садак лекташ вес серыш.
Тунам вет ушыш кенета, шижде,
Йомартле марий муро толын перныш.

Но тошто семын огыл шўлыкан,
У семын йонгалтале: кумыл нблтö.
«Изи энэр вончаш ок кўл пашма,
А ўмыраш танем вуча вет мбнгтö»...

Кап-кылыш шиждымын вият ушна.
Ужеш пураш вашке куатле бойыш.
Танем дек корно — сар тул вошт шуйна,
Садлан уке вес шонемаш да койыш.

Кўдратле вийым шыдын тарватен.
Ура-а дене ончык — илыш верчын
Мемнан частьнаже тулышко пурен,
Элнажым утарен тушман-гад дечын.

Шукертак сар пытен. Танем пелен
(А ынде ўмыраш йолташ вет лийын)
Шичмек, ом керт энгерым шарныде,
Ом керт монден мый муро вийым!

ПОРТРЕТЫСЕ УДЫР

Гражданский сареп
героически колышо ма
рий ўдыр Антонина Ма
маева лўмеш.

Автор.

Весела шем шинчан, пиалан тиде ўдыр,
Оначалат да вашеш пелешта вот, шонет.
Пуйто таче улам вет мыят тудын қўдын,
Пелешталме шуэш: «Қузеракын илет?»...

Ўмбакет шып онча ўшанен, порын, келгын;
Рвезе тул йўрыдеак, шинча тич йўла.
Тиде ўдыр жап дене огеш керт шонтемын,
Лач портретысе гай курым дене ила.

Ужын омыл геройым нигунам илымыж годым,
Каен омыл винтовкым кучалын пырля,
Но куш тудо тошкалын — қышаже раш кодын,
Қалык шўмышкё шуын пашаже чыла.

Латиндеш ияш ўдыр Совет властьяна верчын
Кредалмашке каен, лўдын огыл пырчат.
Мемнан мландым саклаш азырен тушман дечы
Рвезе шўмжё йўлен кечынат-йўдынат.

Қуту сар корно дене эртен ончык тудо,
Неле-йўсым чытен кеч-қунам салтакла,

Но сар корно — осал. Ыш керт пўртылын кудыш,
Ик разведкыште тудо колен геройла.

— Тый, разведчик, каласе, — оккупант
шыдын йодын, —

Йошкар Армий могае вий дене толеш?

«Тиде вий, — шоктен раш, — тыш толеш

тендам тодышт,

Мемнан мланде шўғар тыландаже лиеш!»

Шомпол дене кыренят вўр вузык лиймешке
Да чуменят геройым — мыняр индырмаш!
Но военный секретым садак ыш пелеште.
Тудын шўмжё вурс гай шуаралтше улмаш!

Марий мландысе ўдыр пытартыш вўр марте
Қалыкнан эрык верчын қуатлын шоген.
Вот молан онча ўдыр ўшанлын, тыматлын
Ты портрет гыч мемнажым яндар шўмжё ден.

ПАТРИОТКА

Великий Отечествен-
ный сарыште колышо
Нина Бурнаева лумеш.

Автор.

Средний школым лектыч пытарен.
Тый тунам кенез кастене,
Ший вўдан памаш воктеке,
Морко мучко толыч ошкeden.

Тунам олык шогыш пеледалт,
Мландынаже пўтынь ямжым почын.
Пуйто тиде пўтынек тылат,
Пуйто тиде тылатак вел шочын.

Илышнан моторжым ончыкташ,
Егын шўмжым чот куандараш,
Селаштет ансамбляна ышталте:
Тек муралте сылнын, тек кушталте!

Шуко годым сценыш лектынат,
Онгыр йўкын мурым муренат,
Колышталыч рвезе, ўдыр, вате...
Мурыметше кумылым тарватыш!

Теве шуо калык пайремна —
Автономий лийме кечына.

Шынг-шынг темын калык ер воктене
Кушталтен, мурен куанже дене.

Но тунам шарлен увер пеш шучко:
Гитлер пурыш мландынаш орен,
Пўтынь илышнам каргаш шонен.
Кўртинь вий кынеле элна мучко.

Ала тиде сылне илышнам
Гитлерлан пуаш, лияш мо кулжо?
— Нигунам! Нигунам! Нигунам! —
Йонгата йўкетше шергылт куржо.

* *

*

Ваче гочын ыресан сумкам
Сакенат да ончыко нушкат.
Тиде ныжылге шара шинчам
Ранитлалтше воин-влак вучат.

Тыште-тушто бомба пудештеш,
А снаряд эрта вуй гоч шўшкен.
Илыш колымаш вашеш нижеш,
Тый полшаш мнет, лектеш сенен.

* *

*

Серыш тольо фронт гыч мый декем,
Да конвертым почым кумылангын.
Поро мутым мый лудаш вашкем.
Но каласыза те, мо тыгане?

Возен шукталдыме письмам мылам
Йолташет колтен «пытартыш» манын.
«Ынде Нинам от уж нигунам,
Эл верч рвезе вуйжым ыш чамане».

Чу, ала шинчамже шойыштеш
Чылт возалтдыме строкам нӧлталын?
Ала омо мыланем коеш,
Ала весын серыш тыш логалын?

Пеле кодшо ты письмам ончем:
«Ты атака деч вара, умбакшым
Кошартем мый тиде серышем.
Кызыт поктена фашист кашакым».

... Вот тыгерак кӱрылтӧ письма,
Ыш тол угыч весе почта дене.
Ме тушманым йӧршын сенгышна,
Пайремна тӱнгале май эрдене.

* * *

Тул вошт ончык, ончык кайымаш гыч,
Сенгымашлан чот ушанымаш гыч
Боевой корнетым палена,
Огеш мондо тыйым калыкна!

ЭРЛАСЕ МОТОР ИЛЫШ ЛИШНАК

Яндар ўжараже Октябрь эрден
Кумда Россий мландым ӧндале йырваш,
Пычкемышым сенгыш, тӱнгале шарлаш,
Мотор, сай игече лийшашым сӧрен.

Кеч ятыр гана шем пыл толын тӱкнен
Да кечым тӧчен шойышташ мемнан деч,
Нимо кертын огыл чарен. Да эр веч
Куатдын нӧлталтын у кече йолген.

А ынде ончал: мланде мучко виян
Ты кече онча, шӧртнӧ йолжым шарен.
Ушаным пурталын шемер калыклан,
Шӱм-чоныштым шокшын нӧлта ырыктен.

Гранит гае денгыде мландыш шогал,
Эре ончык да ончык Совет калык-влак
Каят, ленинизмын ал знамям нумал,
Эрласе мотор илыш ынде лишнак.

Ты илышын лӱм — коммунизмын ик еш,
Мемнан кидна дене пашаште шочеш.
Тӱня шемер-шамыч мемнан эл ўмбак
Ончат ўшанен, элна лийын — маяк!

ТОКАРЬЫН МУТШО

Мый улам — пашазе рвезе,
Шогалынам станок воктен.
— Тый резецым сай эскере! —
Мыйым мастер туныктен.

Кидыштем станокшо таче
Ойым сайын колыштеш.
Күртнѳ шүк резец йымачын
Пүтырналт, йоген лектеш.

Шүм-кыл нѳлтын, утыр талын
Пижиным куан пашаш.
Мый ыштем кўлеш детальым
Юл вўд ГЭС-ышке колташ.

Арам огыл токарь лийым,
Заводем ден кугешнем!
Шкемын тул гай рвезе вийым
Эл пашалан мый пуэм!

Йбратен ончем станокым,
Кид шагат гай эскерем.
Куанем: пиал сравочым
Налынам мый кидышкем.

ШТУКАТУР

Вич пачашан у пѳртым чонымо.
Лач кодын штукатурлан пай.
Кўзет тошкалтыш дене. Ончылно
Йошкар-Ола копа пундашсе гай.

Мардеж това ўпетым. Капыште
У вий шолеш. Ласка шўлаш.
Полшет столицым рвезе жапыште
Сылнештарен, нѳлтен кушташ.

Мынярын улыт тыйын палыме
Йолташ-влакет. Пырля ыштат.
Вет, комсомол путевкым налын, те
У стройкыш лекда чыланат.

Вара паша гыч чотак нойышо
Толат, вургемым вашталтет.
Тунам адак кугу воштончышто
Олма гай волгалтеш тўсет.

Кастен ужар театрын сценыште
Родной элнам моктен мурат.
Гўжемле рвезе-ўдыр семьиште
Колам мый тыйын йўкымат.

ТОҚАРЬЫН МУТШО

Мый улам — пашазе рвезе,
Шоғалынам станок воктен.
— Тый резецым сай эскере! —
Мыйым мастер туныктен.

Кидыштем станокшо таче
Ойым сайын колыштеш.
Кўртнб шўк резец ймачын
Пўтырналт, йоген лектеш.

Шўм-кыл нёлтын, утыр талын
Пижынам куан пашаш.
Мый ыштем кўлеш детальым
Юл вўд ГЭС-ышке колташ.

Арам огыл токарь лийым,
Заведем ден кугешнем!
Шкемын тул гай рвезе вийым
Эл пашалан мый пуэм!

Йбратен ончем станокым,
Кид шагат гай эскерем.
Куанем: пиал сравочым
Налынам мый кидышкем.

ШТУКАТУР

Вич пачашан у пўртым чоңымо.
Лач кодын штукатурлан пай.
Кўзет тошкалтыш дене. Ончылно
Йошкар-Ола копа пундашсе гай.

Мардеж това ўпетым. Капыште
У вий шолеш. Ласка шўлаш.
Полшет столицым рвезе жапыште
Сылнештарен, нёлтен кушташ.

Мынярын улыт тыйын палыме
Йолташ-влакет. Пырля ыштат.
Вет, комсомол путевкым налын, те
У стройкыш лекда чыланат.

Вара паша гыч чотак нойышо
Толат, вургемым вашталтет.
Тунам адак кугу воштончышто
Олма гай волгалтеш тўсет.

Кастен ужар театрын сценыште
Родной элнам моктен мурат.
ГўжеMLE рвезе-ўдыр семьиште
Колам мый тыйын йўкымат.

САМЫРЫК ВРАЧ

Пытаргыш теле корно дене,
Эр шошым толшо кайыкла,
Чатка гына чевер эрдене
Колхозыш тольо ик ула.

Ялнашке пурыш, ужо кажне:
Чурийже сылне — роза лач.
«Кушечын тудо?» — йодмыланже
Ямщик вашештыш: «Тысе врач!»

«Вот кѐм кондем мый!» — манше гае,
Варажым сапым шупшылеш.
Тарваныш имне, пуйто кайык,
Миен медпункт дек шогалеш.

Тулупшым кудашалын, ўдыр
Вола тер вуй гыч лум ўмбак.
Марпа кува ончале лўдын:
«Йолжат чара мо? Эх, калтак!»

Ок уж кува капрон чулкажым:
Адак шке сефын йўклана,
Шарна олесе уныкажым:
«Тудат тыгак дыр орлана...»

— Кувай, арам тый ит коляне! —
Шокта марла ой кенета.
Кува пеш ърын: «Мо тугане?
Чынак мо марлажат мошта?»

— Кылменже омыл. Леве таче.
Коча сай кондыш. Тау пеш! —
Манеш да тудо вачўмбачше
Ош мамык шалым рудалеш.

Вара чевер ката йол дене,
Лумеш изи кышам коден,
Пура медпунктышко эрдене,
Шке у пашажлан йывырген.

Кеч рвезе калык ок черлане,
Но мый шонем: эрла садак
(Врач ўдыр, только тый шеклане!)
Приемыш каче толылда.

Онча ўмбаке шокшын-шокшын,
Иктаж амалым кычалеш.
— Мый вученам мотор ты шошым! —
Манеш да ўлкѐ ончалеш.

Коклаште южын «черле» шўмжым
Мут лене эмлашат лиеш.
Ала тыят, шўманын, лўмжым
Тунам ойлст уэш-уэш...

КОРНЫМ ЭСКЕРЫШЕ УДЫР

Ок колышт тудо енын шўмым
Да оным огыл перкала —
Но доктор семен, корным ўдыр
Шинчасортаж гай арала.

Пера пырт изи чўгыт дене,
Пала — могае рельсын «шўм».
Тыге коштеш кастен-эрдене,
Ок ончо йўштў але лум.

Кайшаш улат гын поезд дене,
Тый пале, ончыч ошкеден,
Рельс мучко изи чўгыт дене
Путеобходчица эртен.

Мыняр состав кая йўд-кече
Да мирный грузым шупшыкта!
А чулым ўдыр рельс воктечен
Ушанлын ошкылын эрта!

Ок шинче тудо ноймашым
Эреак корнышто. Тыгай
Ок пале лугыч шонгеммашым...
Стихем, тыят лий тудын гай!

ТИМОШ ИЗАИ

О пошкудем, Тимош изай,
Мыняр жап ужын огынал?
Ужам: коят чот шонго гай,
Вара мыняр ий погына?

Палем: тынаре писын пеш
Ий огыл кертын шонгемден.
Кузежым-можым кас велеш
Мый угыч лектым шарналтен.

Тый моштенат конгам оптен,
Куралынат, тырмаленат,
У пўртым чоненат моштен,
Чодрам мыняре руэнат!

Кежежым кўтенат кўтўм,
А тельым имньым онченат.
Чылт мундырала неле кўм
Пашаште тый кучылтынат.

Палем: тынаре писын пеш
Ий огыл кертын шонгемден.
Ме эргыч дене иквереш
Сар корныш лекна ик эрден.

Ыш пӧртыл эргыч кудышкет,
Ужар вуй денже лугыч лий.
Вот ынде шкетын шып илет
Шагал жап огыл — коло ий.

Мый тольым ялыш тый декет,
Да маньыч: «Эргым гай чучат...»
Вара ласкан тупем вӱчкет,
Сар орлык ок мондалт тачат...

«Колхоз ешем — кугу ешем
Йӱкта, пукша. Садлан илем»,—
Манат да кумылем кӱза,
Пагалымем — Тимош иза!

ШӖРТНӖО ТУЛ

Ялна воктеч энгер йога.
Ший семын йылгыж, кол модеш.
А сер воктен куэ шога,
Ош порсын — ломбо пеледеш.

Эрдене, ешыштым поген,
Тыш комбо-влак тӱшкан волат.
Почешышт, пеш ковртатен,
Урем ден лудо-влак вашкат.

Кас кече шичме пагытлан
Пасу гыч вольык пӧртылеш.
Йӱэш ты вӱдым шер теммеш
Да йӱыт кайык-влак чылан.

Шуэш гын йӱд, яндар кава
Воштончыш гае энгереш
Шке шӱдыр-шамычшым шава,
Чылт шӧртнӧ тул гай волгалтеш.

Ме шӧртнӧ тулым налына
Энгерын тале вийже деч.
У гидростанцийым ыштена,
Пиал памах лектеш тышеч.

ТЕЛЕ КОРНО

Тройка огыл онгыр дене
Муралталын кудалеш,
Машинаже шоссе дене
Колхоз ялыш чымалтеш.

Тошто ямщик огыл тиде —
Каче рульым чот куча.
А воктенже, шалым пидын,
Удыр, маке гай, шинча.

«Шўлык, Нина!» — огыт ойло,
Лач куанле йўк шокта...
Шўмым кочшо шучко орлык
Эртыш, йомо шукертак.

Тиде корно колхоз ялым
Ола дене чак кылден.
Ик оян советский калык
Ила ынде йывыртен.

ВЕДАСИИ КОКАИ

Шонтемалын Ведасий кокай,
Шулдыранла коштмыжым чарнен.
Ынде кочкыш тоштыла ок кай,
Неле лийын шогалаш вийнен.

Ял деч мўндыр верыш ужашат
Коштын огыл тудо нигунам.
Тыгеат эрта улмашын жап,
Ужын огыл ик ганат олам.

Йоча-влакым ешыште ончен,
Коштын эр пашашке кеч-кунам.
А ачаштым сар тул нангаен...
Шыдыж ден ава карга войнам.

— Тый кузерак кодынат ялт шкет
Да кузе шкетак илен туркет?—
Шонго келгын-келгын шўлалта,
Йодышланже эркын вашешта:

— Мыйын уло эргым — инженер,
Удырем чонештыш целинаш.
Ужыт нуно, но Йошкар-энгер
Нимо дечын шерге, вик ойлаш.

Мый тышакын шочын-кушкынам,
Мый тышакын капым погенам,
Мый тышакын муым пиалем.
Тыште веле мые илынем.

Умыр мучко Ведасий кокай, —
Шоненам мый, нигушкат ок кай.
Ялжым веле тугыш йӱратен,
Ила тушто шкет вычыматен.

Но ола урем ден коштшемла,
Ведасий кокайым ушынам.
Эргыж деке толын унала,
Ужмыж шуын шешкым, уныкам.

— Тый олаш илаш мо толынат? —
Лұмынак мый йодышым пуэм.
— О үке, туркен ом керт, товат,
Кок-кум кече гыч мӱнгем каем.

Тыште ом уж кече лекмымат,
Кў полат коклаште уламат.
Але мый кертам пашам ыштен,
Но... яра шинчен ом керт чытен.

Вот тыгае Ведасий кокай —
Пеш тора гыч толшо кайык гай:
Шочмо вержым огеш керт монден,
Ила тудым шокшын йӱратен.

ЛУМ

Могае мардежын «уш-акыл»,
Могае вуянче, коштан!
Уштеш тудо лумым куш ок кўл,
Озала шереш пасулам.

Корем — пуйто лар тудын лийын:
Эн шерге шыдаг пырчыла
Тышакын мардеж кажне ийын
Лум чинчым конден, орала.

— Мо шотшо вара тудын дене,
Вет озым чарашке лектеш, —
Колхозник-влакна ик эрдене
Каҥашышт мардеж ваштареш.

Каҥашышт да лектыч пасушко,
Мардежлан чаракым ыштен,
Кумда пасу мучко — кеч-кушто
Шоҥалтышт щит-влакым нӱлтен.

Мардеж ончен нале йыр пӱрдын,
Шӱртнен, ўлык возо вара.
А озым пасушто ик тӱрын
Тӱшакла ош лум овара.

Кеч кызыт пасушто лум веле,
Но кажне уш денже пала —
Кенгежым тышан шурно тенгыз
Лач лум ора семын ташла!

КЛУБЫШТО

Пыл, арам тый шұдыр-влакым
Шойышталын петырет,
Вет кастене ял ўмбаке
Ок воч ынде ўмылет.

Теве ончо: клуб окна гыч
Кечывал гай волгалтеш.
Ильич лампым чўктышна ме
Колхозан марий ялеш.

У дум вачын урем мучко
Кас еда эре кыша.
Погыналын луын-лучкын,
Калык клубышко вашка.

Ош куэже пōрт воктене
Пōрышанын шогылтеш.
Агитатор кумыл дене
Толшо-влакым вашлиеш.

Я ўжеш ўстел воктеке
Журнал ден газет лудаш.
А беседым тўналмеке,
Нōлтеш кумыл колышташ.

Теве гаче ме концертым
Уло ялге ончышна
Да шкежак ме, сценыш лектын,
Муралтална, куштышна.

КōГōРЧЕН

Ме у пōртым нōлтышна —
Чоткыдым, чаткам.
Шифер дене леведна,
Шындышна окнам.

Але тидын годымак
Пōрт ўмбач эртен,
Шулдыран таннаже-влак
Коштыч чонгештен.

Шўмемлан тыге чучеш,
Пуйто кайыкат
Кушто сайым раш шижеш,
Кеч падраш гынат.

Мый палем: мемнан пōртнаш
Курымлан пиал
Оза гай пура, йолташ,
Кō тый — ок ончал.

Ме у пōртым ыштышна
Шуко нй илаш.
Шулдыран ласка танна,
Тол тый пōрт-коклаш!

ЧАВАЙНЫН КУЭЖЕ

Йоча улмет годым, мотор кечын, шошым,
Чодра гыч куклен, тый куэм конденат.
Пёртет ончылан шындымек, могай шокшын
Вара ош куэм тый ончен куштенат!

Книгам кидыш налын, поген кечын ушым,
Куэ йымалнет шинченат каналтен.
Куан, шинчавүд... — вет куэ чыла ужын,
Одар лийын кушкын, мотор түзланен.

Шуэш, маньыч, жап: тыйын ўмылыш толын,
Канен мый ом керт гын, тидын годым
Сай ег-влакым вел йымакетше тый пого,
Моторын шарлен, ий еда кушкын шого!

Позт! Сугынетше толеш раш шукталтын:
Шыңдалме куэтше пеш сылнын шарлен.
Марий калыкна ты куэм йбраталын,
Куэ йымакшат сай ег-влакым поген.

МЕМНАН ПУШКИН

Здравствуй, племя младое,
незнакомое!

А. Пушкин.

Шошо кечын ужарген шогалше
Садше эркын тарвана, логеш.
Пеледалтше олмалу коклаште
Ныжыл семым пылышем колеш.

Кö мура? Кöн тиде сылне йүкшö?
Мый ом пале, — лачак воктечем
Ош вургем ден, эркын, пуйто йүксö,
Марий ўдыр лекте ошкеден.

Кидыш налын тудо Пушкин томым,
Уншым эркын ниялта шентек.
Очыни, вуча дыр көн гын толмым,
Савырнал шогалын корно век.

Жап шукат ыш эрте. Рвезе каче
Вашлиймашлан порын йывырген,
Шыргыжеш ласкан эше умбачын,
Вара садыш пурышт кид кучен.

Ужым мый: вет илыш пеледмаште
Пиалан-влак дене иквереш
Пушкинна ила мемнан коклаште,
Рвезылыкым саламлен ошкылеш.

СПУТНИК

Куан пурен мемнан дек — кажде пörтыш,
Элна верч кугешнен, ме ойлена:
— Планета йыр тек; спутник, пöрд тый!
Шкенаң чапнам ме тушто ужна!

Наукылан кумда разведкыш лектын
Да космос гыч яндарын шергылтен,
Йырваш тый шарле тыныс муро семын,
Эрта ты спутник мланде йыр вашкен.

Түня ужеш у шұдыр волгалтма гыч
Кугу элнан куатле вийжым раш.
Мемнан наукин чапле сенгымашым
Элна ок кучылт сарым ямдылаш.

Түняште уло шем вий але ятыр,
Шона шемерын вүржым йоктараш.
Советский калык — эрыкан да патыр —
Эреак ямде шкенжым аралаш.

Тек пöрд тый, спутник, тыныс знамя,
Тушманын шұмжым воштак когартен,
Кавасе шұдыр гае йылгыжалын,
Мемнан наукум тутыш пойдарен!

ШУШПЫК СЕМ

Мый уремыш лектым.
Йүд каваште
Шұдыр-влак йүлалыт.
Писте шып шога.

Тымык.
Лач ломбер пакчаште
Удыр-влакын мурышт
Пылшышкем йонга:

«Олыкна кумда, лач теҥыз гае,
Ландышет үке гын, мо сöралже?
Саднажат кугу, Элнет чодра гае,
Шұшпыкшö үке гын, мо сöралже?»

Мыйым муро нале авалталын,
Кугу вийжым шұмыш шындарен.
Удыр-влак почеш колтем муралын,
Ямле илышнажым мокталтен...

«Тый лийнет гын, мурызо уста,
Погынет гын, тый яндар, сай ушым,—
Нугыдо лышташ кеч-кузе шылта,
Му садак тый шұшпык шичме укшым.

Тунам шўшпык семен муралтен кертат,
Тунам шўшпык гаяк моктымо лият...»
Калык ойым кенета шарналым.
Ушем дене тыге шоналталым:

Тыгай мутым лукшо калыкна
Вет шкежат шўшпык гай уста.
Да шкежат вет пеш келге ушан,
Моктымо,
Талантан.

Огарем гын, шке муремым
Калык семен —
Мурыштем муам мый
Шўшпык семен.

ПЕРВЫЙ ЙОРАТЫМАШ

Налисад кўргыштет шып кушкеш ош куэ,
Ужар-лай сывынжым ий еда вашталта.
Лач мотор ош вургемжым шога кудаште,
Мардеж сем ден коклан мылам муралта:

«Рвезе-лай пагытеш йўратал шындымек,
Возенат тагет лўмым корен капешем!
Лудылдак колто-ян, кўдыкемже толмек,
Моиденат мо тый тудым, а мый аралем...»

Ой, куэ, кудыр вуй, поро-сай йолташем,
Тудо лўмым эре шарныктет мыланем.

ПЕЛЕДЫШ

Мемнан вер-шöрыш сылне шошо толын,
Мыняр куанже возо шўмышкем!
Ме олык мучко тый денетше коктын
Эн первый эртена вет, шўмбелем?

Тевак гына ош лум йымачын лекше
Пеледышым налам да кидышкем,
Эр шошын первый, шерге ты пöлекшым
Мый тыйын онышкетше пижыктем.

ШЫМАВУЧ

Чодраштет, лоп вереш, кушкалеш нöргö-сае
Шымавуч вуйжым кўшкö нöлталын,
Кугешналын шога, рвезе ўдыр ег гае,
Пуйто тудын сай койышым налын,
Мокталташ пеш келша тудын сылне капшат,
Арам огыл мотор дене таҥастарат:
«Шымавуч гай капетше» — манмек шыматен,
Ныжыл капым ёндалыт вара шўм пелен.
А кунам, шымавуч, тый шиялтыш лият, —
Шўм-кылнам тарватен, муро ден йонгалтат.
Ожно годым марий шўшкалтен ойгыж ден,
Кызыт тудо пиалым мокта йывыртен.
Шымавуч, кумылем, моткочак йöбретем.
Моторем дене тыйым мый таҥастарем.

ЧАЧА ГАЕ ЧАЧУКШАТ

Олыкыштет түрлө шудо
Сылнын койын пеледеш.
Ал пеледыш дене тудо
Пырля кушшо гай коеш.
Ох, чача гай Чачукшат,
Чевер тудын чурийжат.

А кунам эртет нур гочын
Торгавуйжо логалеш,
Да кунам шинчажым почын
Тыйым порын ончалеш —
Ох, чача гай Чачукшат,
Канде тудын шинчажат.

Сылне мör деч тамым, түсым
Налын түрвыжө шонет.
Ончалат гын, тый от түсө, —
Шуэш тудым шупшалмет.
Ох, чача гай Чачукшат,
Мемнан ялын үдыржат.

А пашаште ончо тудым,
Буйым ок пу нигöлан.
Чот кучалын трактор рулым, —
Тудо тале пашалан!
Ох, чача гай Чачукшат,
Кöн шүмбел пелаш лият?

УДЫР МУРО

Армий гычын пörтыл тольо
Чот вучалме йолташем.
Мүндырчак йүкемым кольо,
Куржын мийыш ончыкем.

Ондалалын, шокшын-шокшын
Шупшал колтыш тунамак.
Арам огыл кум ий гоным
Вученам мый тудымак.

Мо тугае, мо ок сите,
Тыге келгын ончалат?
Енын мутшо шүмыш витыш,
Але весым кычалат?

Ой, йолташем, ит күр шүмым,
Мый ўшанлын вученам.
Кечын-водын тыйын лўмым
Шўмыштемже кученам...

Пароходшо Юл вўд дене
Йўксö семынак иеш.
Вашлийна ме тангем дене,
Жаплан огыл, ўмыреш.

Апшат лийын, тошто семын,
Тый пашашке шогалат.
Ынде шкемын пиалемым
Кидышкет пуэм тылат!

НАЧУК

Толдалын шўшпыкшō шўшкен
Элнет воктеке, ломберлашке.
Ава Начукым шып рўпшен,
Пышталын лывырге шилкашке.

Мардежше ломбым лўнгыктен
Ава гаяк шыман, тыматлын,
А пōрт гыч муро йўк шоктен
Тугае ныжылге йомартле.

«Папалте, изиём-шочшем,
Кечат вет лектын огыл але.
Ший онгыр гай йўкан игем,
Тый тамле омо дене мале.

Вара кушкат — кугу лият,
Паша деч лўдын тый от шого.
Кугу чап дене волгалтат,
А кызыт кушкын, вийым пого.

Шуэш гын, теле, кидпашам
Тунам ыштет тый шуко тўрлым:
Налат тый кидыш кўнчылам,
Адак тўрлет тый сылне тўрым.

Кузерак мōржō олыкеш
Кушкеш кечеш мотор лōзанын,
Тугак лōзанын, моторешт,
Начукна кушко вийым налын.

Но кертын огыл сай пален
Начукын кумылан аваже:
Мо тудым ончылно вўчен,
Начукшо кō лиеш вараже?

Вынер гай тōр, яндар вияш
Мемнан элнаште корно лийын.
Пеш сылне тўр гай пеледаш
Пўэн сай илыш рвезе вийым.

Шумеке теле, муш тупкам
Да межым огыл кидыш налын.
Лудалын шуко сай книгам,
Начукым нойыде шымлалын.

Тўнемын лекте Начукна
Да агроном лўм дене ялыш
Толдале, пўтынъ колхозна
Тудлан моткочак чот куаныш.

ШОШЫН ТОЛМЫЖО

Тек але йўштõ юж коштеш,
Тек але лум кия шарлен, —
Уже ший кече шыргыжеш
Яндар кава гыч волгалтен.

Тек але шошо шке праваш
Пурен вел шуын. А кастен
Уже карниз гыч кержалтеш
Сорта гай ийже, шып шуйнен.

Тек але йўдым йўштырак,
Игечым теле шке куча.
Уже эрдене вольык-влак
Лекталше кечым пеш вучат.

Тек але курык сер гына
Шемемын, мўндырчак коеш.
Уже окнаште уजारга
Пеледышемже ал кечеш.

Тек але ял, лум ден пўрдалт,
Шинча шарлен, шикш вел тўрга, —
Апшат пеш эр лектеш пожалт,
Машиным тўрлата, терга.

Колхозник-шамыч пасулаш
Уяндышым лукташ вашкат.
«У шурно чапле, сай лийшаш» —
Ойлалын порын шоналтат.

Тек але йўштõ юж коштеш,
Тек але лум кия шарлен, —
Уже ший кече шыргыжеш
У шошо толмым шижтарен.

ИЮНЬЫСО ЙҮР

— Йүр уке шукертсек,
А мланде чот кошкен...
Эрден шоктен
Опкелыме йүк.
Мый — корнышто.
Пуракым түргыктен.
Чыма пеш писын
Грузовик.

— А вот шенгелне
Йүр пыл погына, —
Куанле йүкым
Мые колынам...
Чынак, кава гыч
Шондашла шуйна,
Пуйто пыл шуя
Кидшым мландылан.

Чодра ўмбач, нур гоч
Толеш лишем,
Вуй валне теве
Кўдырчō солна.
А ме виш кузов гыч,
Мландышке волен,
Пистер йымалне
Верым ончена.

«Пеш вучеда улмашын!» —
Манше гай
Опке шомакым
Пуйто мый колам.
Пистер гыч лектым:
— Нōртō, почко сай!
Кенежым йүр
Пайдале кеч-молан.

Йүр эртыш. Мландым
Кодыш чот нōртен.
Ончале кече
Улкō пеш ласкан.
Ойлат тыгае годем
Йывыртен:
— Тений шочеш
сай шурно,
сай саска!

КАСТЕНЕ

Ле́ве кас. Ка́ва тич шўдыр те́мын.
Йол йымалне але вўд мура.
Пич йўдшат толеш шыпак ли́шемын.
Пёрт еда тулат пылт-пулт йбра.

Омо йомын ик аван лач шкетшын,
Тулым йёртыш, но ок воч малаш.
Шке шона: «Уремыш куржын лектын,
Ай, муаш да сайын почкалташ!

Тый ит ёр, ава! Ончал окнашке —
Теве ўдыретше ошкылеш.
Только мо вараш кодал толмаште
Да молан шўметше вургыжеш?

Кенета миен, молан омсатым
Комдык вошт почаш тые вашкет?
Тёрлатен кертат тый сомылкатым,
Удырет таг денже толын вет!

Мутланен шогат тек, ойым пидын.
Икте-весым шып, чоян ончал.
Йбратымаш — кугу куан вет тиде,
Умыр мучкылан — мотор пиал!

КОЖЛАЕР

Пуйто погынен,
Сур лудо-шамыч
Каналтен шинчат
Ер йыр тўшкан..
Самолет гыч
Кожлаер ўмбаке
Тыге шонкалыл,
Онченам ласкан.

Ял покшелне ер.
Воштончыш се́мын,
Кече йо́лым
Мўндыркё кышка.
Тыште мыйын
Рвезе пагытемын
Умырешлан кодын
Йол кыша...

Ер воктене
Школ пёртнаже лийын.
Йырым йырже кушкын
Сылне сад.
Мый куржталым тышке
Лач кум ийым,
Шочмо ял
Керек тора гынат.

Ялт мондалын омыл
Первый толмым,
Первый кб вашлийын,
Саламлен.
О, учитель-шамычем
Тугодсым
Кумыл нблтын,
Порын шарналтем.

Поро пашадан
Саскаже ятыр,
Моктанен кертеш
Марий кундем:
Иктын кидыште —
Куатле трактор;
Весе түредеш
Чока киндем;

Кумшо лийын
Палыме доярка —
Шөр энгер верч
Вургыжшо оза;
Даже иктым
Саламлен Игарка,
Йолташем
Поэмымат воза.

Ег-влак веле мо?
Ялжат вашталтын.
«Летин корно» лум —
Моткоч толеш.
Ильич лампе
Шукертак чукталтын,
Тошто шук-косат
Эрна, йомеш...

АВГУСТ

Мемнан дек толдалеш унала
Август тылзе—йомартле тугае:
Шум-чон шокшыж сита кажнылан
Да саскаже тужем пблек гае.

Энгыжвондо тайна йошкарген,
Кандын-кандын коеш лбза модо.
Кече деч чевер тусым поген,
Мемнам пбчыж вуча эрын-водын.

Олмапужо олмажым рўза
Сад-пакча гыч окнашке шумешке,
Шеремден, чеверталын тўза:
— Налза кидыш, кочса шер теммешке!

Уло южный уна — виноград
Да арбуз кбршек гай кугу шочын,
Йўдвел мландыш куснат да куснат,—
Вет Мичурин тидлан корным почын.

А пасушто уржа ден шыдаг —
Тўрлб шурно кушкеш. Кумылнаже
Кайык гае кўза шулдыран,
Пеледеш садерла илышнаже.

Қайыккомбо тұшка, юарлен,
Вуй ўмбачын эрта шокшо вельш.
Машина-влак каят корно ден
Киinde ден тұзаташ шочмо элым.

Пасу мучко комбайн-влак эртак
Икияшым погат кажне кечын...
Паша ден шижде август эрта,
Ошкылеш кенеж тұр межа дечын.

ШЫЖЕ ШУЫН

Олыклаште, корныла воктене
Але вис-вис коеда коклан,
Қап-кылнам сўсандарен эрдене
Ок пуал мардеж тунар виян;

Але кече шинчешат, пылпомыш
Ятыр пагыт чеверген шога,
Ужара эрдене тамле омым
Пасу патыр-шамыч деч пога.

Але ер тореш кышкен вўдонгым,
Озыркан мардеж ок мод, коеш;
Але тувыр мел вошт чара онгым
Тудо кылмыктен ок керт йбршеш;

Но шем шыже садакат лишеммым
Қажне шижын ончылгоч шукта.
Ужына, кузе вўд яндареме,
Қиякат вес семян кожгыкта.

Шыжым шижыт первый кайык-шамыч
Кечыгут чонештылыт чылан.
Мўндыр корныш шочмо вер-шўрла гыч,
Жап шўмеке, тарванат тұшкан.

Теве ынде шыже чылт у тўсым
Мемнан деке ик жаплан конда.
Вашталтен уजार кегеж пўртўсым,
Той тўс дене чиялтен шында.

Той пасужо угыч чылт шемемин:
Отыл пурыш трактор каш йымак.
Озымвече уजार сывын семын
Волгалтеш яндарын пеш умбак.

Шыже шуын! Возын первый покшым,
Пун гай йўр опта вет эр-касат.
Наптаен кегеж пеленже шокшым.
Тедым веле кодын вучашат...

ОЛМА САД

Ыле шошо. Олмапу пеледын.
Садыш угыч кайык толылден,
Шўшкалтен вер-шўрлан кумыл темын,
Луаткок лукан мотор сем ден.

Кажне кас рвезе, ўдыр-шамыч,
Колхознажын садыш погынен,
Лышташ дене сылнын лўнталталыч,
Шошым, рвезе пагытым моктен.

Қас южеш нералше шып ялнаже
Қынелале угыч мур йўкеш:
«Мемнан рвезе илышнаже
Олма сад гай пеледеш...»

Шуо шыже. Саскажат лынг шочын:
Тўрлў сорт олма кечат нелем.
Қомдым сакалталын ваче гочын,
Погаш тольо мыйын бригадем.

Адакат пеш сылне мурынаже
Ял ўмбак торашке шергылтеш:
«Мемнан Совет элнаже
Кечын-кечын виянғеш»...

Олма сад, тый колхознан пояндык,
Кажне шыжым лыг пуэт саскам.
Вет садланак теният бригада
Шуко шындыш ешарен саднам.

Олма сад, пелед тый кажне шошым,
Йырым-йыр пүртүсүм түзатен.
Тек муралте, ұдыр, шұмым почын,
Рвезе пагытнам, элнам моктен!

ТУМО

Нур покшелне шкетын кодшо
Кугу тумо шып шога.
Кё пала — мыняр ийготшо,
Кудо шошо ужарга.

Коклан толын кудыр вуйжым
Лай мардежше ниялта.
Шуко йўштё-шокшым ужын
Тиде тумо кушкылда.

Чеве́р кечын кайык-влакше
Парчаштетше лўнгалтат.
А йўр годым укш йымалне
Корно ег-влак каналтат.

Патыр егым шукуж годым
Тумо ден тагастарат.
А кола гын, вийжым огыл,
Сай пашажым шарналтат.

КУЭ

Ош шовырым арун чиен,
Вудлан воалаше ўдыр семын
Шога куэ энгер воктен.
Нёлпер коклаште, волгыдемын.

Вуд ваке лўгырналше гай
Коштал налаш энгер гыч вўдым,
Изиш тайнен куэ. Онай
Ончен шогаш тора гыч тудым.

А юзгунам чучеш тыгат:
Онча энерыш тудо кечын.
Мотор кап-кылжым ужынат,
Ок керт коран воштончыш дечын.

Вучалын нойышо ўдырлат
Коклан куэ чучеш мыламже.
Толаш тыш пуйто сбренат,
Ала-молан ок тол-ыс тагже...

А кызыт вес тўс ончылнем:
Куэ ухар постом кудадын,
Чылт шўртнў шовырым чиен,
Шога муралын кашын-кашын.

Кагаз окса гай йытыра,
Мландеш лышташым йыр шаралын,
Поян жап толмым шижтара:
«Эсен лий, шўртнў шыже!» —

манын.

ПИСТЕ

Ой, пеш шуко писте-влак кокла гыч
Тыйым ойыралын налынам.
Конденам мый шыгыр пич кожла гыч,
Сад-печеш мый тыйым шынденам.

Тый тунамже изи ылыыч але,
Чот лўзангын огыл капетат.
Но вуетым кўшкў рын нўлталын,
Кугешналын веле шогенат.

Пакчашкемже тыйым кондымеке,
Первый эркин лышташет шарлен.
Шоненам мый: ўдыр, унала толмеке,
Лач тыгак шога вет брмалген.

Саламлалын тыйым шўшпык тольо,
Эр-кастене парчаштет шўшкен.
Шўмем дене шижын, пуйто колым:
«Тиде вер сўрале, акаем...»

А вара, кенежым, толылден пакчашке,
Кў гын ыш кўране тыланет?!
У вереш тый вожым колтенат торашке,
Тамле ўпшым йыр шарен шовет.

МУИ

Юалге юж тольо йӱдвечын,
Мотор кенгеж кайыш эртен.
А тудо кодеш кенгеж дечын
Эн сылне пӧлек гай киен.

Могай тудо тамле да шере!
Шонет, кенгеж лумын пуэн:
Эре йӱраташ шочмо верым,
Илаш мӱкш еш гае тыршен.

★ ★
★

Кок пеледыш ваш ончат,
Вуй савалын шып шогат.

Сылне улыт коктынат,
Лай мардеж ден мутланат.

Лачак шкеныштым моктен,
Огыт керт вет каласен.

Кок пеледыш семынак,
Тагем дене шогена.

Йӱратем мый шукертсек,
Вик ойлен гына ом керт...

МЫЙ ОКНАМ ПОЧЫНАМ

Мый окнам почынам — түнө шокшо...
 Сад-пакча гыч пура тамле ўпш пўртышкем.
 Олмапу пеледеш ошын-ошын,
 Шошынам сылнештен, йўнгалтеш шўшпык сем.

Тый улат воктенем, йўраталме!
 Келгын-келгын шўлет да ўнем тарватет.
 Шуко ий чоң йўлен, чот вучалме,
 Даже шўлыш келша, товатат, мом ыштет?

Моторет ден от кошт ковыртатыл,
 Нигўмат от оңчал кугешнен,
 Йыжгын капым, шемалге шинчатым
 Вес мотор ден ом керт вашталтен.

Кумылемже пиал дене темын,
 Ырыкталын шўмем, капыштем вўр модеш.
 Удыр келгын шўлалтыме семен,
 Занавескым шыман тарвата лай мардеж...

Мый окнам почынам — түнө шокшо...
 Сад-пакча гыч пура тамле ўпш пўртышкем.
 Олмапу пеледеш ошын-ошын,
 Шошынам сылнештен, йонгалтеш шўшпык сем.

СОДЕРЖАНИИ

Ленин волгыдым конден	3
Пиал	5
Мыйын поянлыкем	7
Ваш келшымашна курымаш!	9
Шочмо кундемем	10
Элнам йўратыме лўмеш	12
Умыр мучко тый тидым шарнет	13
Поездыште	14
Мурын вийже	16
Портретысе ўдыр	18
Патриотка	20
Эрласе мотор илыш лишнак	23
Токарыын мутшо	24
Штукатур	25
Самырык врач	26
Корным эскерыше ўдыр	28
Тимош изай	29
Шўртньў тул	31
Теле корно	32
Ведасий кокай	33
Лум	35
Клубышто	36
Кўгўрчен	37
Чавайнын куэже	38
Мемнан Пушкин	39
Слутник	40

Шўшпык сем	41
Первый йоратымаш	43
Пеледыш	44
Шымавуч	45
Чача гае Чачукшат	46
Удыр муро	47
Начук	48
Шошын толмыжо	50
Июнысо йўр	52
Кастене	54
Кожлаер	55
Август	57
Шыже шуын	59
Олма сад	61
Тумо	63
Куэ	64
Писте	65
Мўй	66
«Кок пеледыш ваш ончат»	67
Мый окнам почынам	68

Мирон Николаевич Большаков

Шочмо кундемем. Почеламут-влак.
Книгам лукшо марий издательство, Йошкар-
Ола, 1963.
72 стр.

НС (мар.)

МОЙ КРАЙ РОДНОЙ

На марийском языке

Редактор В. Ф. Чегасев
Художник В. Ф. Лаврентьев
Худож. редактор В. В. Вязников
Тех. редактор Е. М. Данилова
Корректор Е. Т. Садовина

* * *

Сдано в набор 2/VIII 1963 г.
Подписано в печать 14/IX 1963 г.
Формат 70×90/32. Физ. печ. л. 2,25. Усл. печ. л. 2,63.
Учетно-изд. л. 1,97. Тираж 1000. Заказ № 121.
Э—01829. Цена 10 коп.

* * *

Марийское книжное издательство,
г. Йошкар-Ола, Карла Маркса, 43.
Типография Министерства культуры Мар. АССР,
г. Йошкар-Ола, Комсомольская, 112.

*КНИГАМ ЛУКШО МАРИЙ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЭЗИЙ ДЕНЕ ТЫГАЙ КНИГА-ВЛАКЫМ
ЛУКТЫН:*

*М. Якимов. Марий пеледыш. Стих дене
возымо повесть. Тираж 2000. Акше 32 коп.*

*П. Першут. Жепын цевержы. Тираж 1000.
Акше 19 коп.*

*Г. Матюковский. Почеламут-влак. Тираж
2000. Акше 28 коп.*

*И. Яковлев. Наша дружба. Тираж 5000.
Акше 6 коп.*

*В. Горохов. Чодраште. Тираж 2000. Акше
7 коп.*

*В. Орлов. Кол-влак. Тираж 3000. Акше
5 коп.*

Нине книгаг налза, лудса!